

K DHE T kundër FINLANDËS
(kërkesa nr. 25702/94)
vendim i Dhomës së Madhe
12 korrik 2001

kjo çështje kishte të bënte me balancën interesante mes së drejtës për jetë private dhe asaj për jetë familjare e cila kërkon garanci procedurale të qarta nga ana e autoriteteve në mënyrë që të mos kemi shkelje të nenit 8

I. Faktet kryesore

1. Kërkuesit, K dhe T janë shtetas finlandezë. Ata bashkëjetojnë dhe K është nënë e katër fëmijëve ndërsa T është babai i dy prej tyre.
2. Përpara fakteve që merren në shqyrtim K kishte qenë shtruar në spital disa herë me radhë dhe ishte diagnostikuar sikur vuante nga skizofrenia. Në maj 1993, kur ajo po priste fëmijën e saj të tretë J., Bordi i Shëndetit Publik, duke konsideruar se K nuk ishte në gjendje të kujdesej për fëmijën e saj të dytë M., e vendosi atë në një shtëpi fëmijësh si një masë e përkohshme e marrë edhe me pëlqimin e kërkuesve. Sapo u lind, në qershor 1993, J. u vendos, në bazë të një urdhri urgjent, në kujdes publik në pavijonin e spitalit për fëmijët, pasur parasysh kushtet e paqëndrueshme mendore të K. si dhe vështirësitë e tejzgjatura të familjes së saj. K.-së iu ndalua që të shkonte të takonte fëmijët në mënyrë të pakontrolluar dhe ajo u shtrua përsëri në spital për shkak të psikozave të saj. Urdhrat kujdesit të menjëhershëm për fëmijët u zëvendësuan me urdhra normalë kujdesi në korrik 1993. Këto urdhra u konfirmuan nga Gjykata Administrative e rrethit dhe Gjykata e Lartë Administrative i hodhi poshtë kërkesat e kërkuesve.
3. Në shtator 1993 kufizimi i K për të takuar fëmijët u shty dhe më 1994 fëmijët u vendosën në kujdesin e një familje tjetër që banonte rreth 120 km larg nga shtëpia e kërkuesve. Zyrtarët e kujdesit social pretenduan se u kishin thënë kërkuesve dhe kujdestarëve se ky kujdes për fëmijët do të

vazhdonte për vite. Kërkuesit propozuan, më kot, që kjo kujdestari të transferohej në shtëpinë e të afërmeve të tyre dhe se ky duhej që, në çdo rast, të synonte ribashkimin e familjes. Në maj 1994 vajtet e të dy prindërve tek fëmijët u kufizuan në një herë në muaj dhe bëheshin gjithmonë nën kontroll. Në dhjetor 1994 Drejtori Social vuri në dijeni kërkuesit se nuk kishte më asnjë bazë për kufizimin e takimeve. Megjithatë, vazhduan të lejoheshin vetëm takime një herë në muaj nën mbikëqyrjen e Bordit të Shëndetit Social. Bordi e konfirmoi këtë vendim në Janar 1995 dhe kërkesa e kërkuesve nuk u pranua.

4. Ndërkohë, në maj 1994, kërkuesit kërkuan gjithashtu që urdhrat e kujdestarisë të revokoheshin. Kjo kërkesë nuk u pranua nga Bordi i Shëndetit Social në mars 1995. Në prill 1995 K lindi një fëmijë të katërt i cili nuk u vendos në kujdes publik. Menjëherë pas kësaj K u mor me forcë në kujdes të detyrueshëm psikiatrik për gjashtë javë, përsëri për shkak të skizofrenisë së saj.

5. Ky sistem kujdesi u rishikua përsëri në maj 1996 dhe në prill 1997 por kufizimi i takimeve u la përsëri në fuqi. Në dhjetor 1998 autoritetet shoqërore vlerësuan se ribashkimi i familjes nuk ishte i parashikueshëm për momentin. Gjithsesi, në nëntor 2000, kërkuesit dhe fëmijët u lejuan të takoheshin një herë në muaj pa mbikëqyrje. Ky nivel kufizimi për takimet ndërmjet tyre ngelet në fuqi deri në fund të vitit 2001.

II. Vendimi i Gjykatës

6. Kërkuesit ankoheshin se e drejta e tyre për respektim të jetës së tyre familjare, e garantuar në bazë të Nenit 8, ishte shkelur për shkak të vendosjes së fëmijëve të tyre J. dhe M në kujdes publik si dhe për shkak të masave vijuese të kujdestarisë. Ata u ankuan gjithashtu se nuk u ishte akorduar një mjet efektiv, i garantuar në bazë të Nenit 13.

A. Në lidhje me Nenin 8

a) urdhrat emergjente për kujdestarinë

7. Gjykata pranoi se kur nxirret një urdhër urgjent për kujdestari nuk ishte gjithmonë e mundur që, për shkak të karakterit urgjent të situatës, të merrnin pjesë në procesin vendim-marrës edhe personat që kishin kujdestarinë e fëmijës. Kjo nuk ishte as e dëshirueshme, nga ana tjetër, në qoftë se këta persona shiheshin si burim kërcënimi të menjëhershëm ndaj fëmijës. Gjykata u bind gjithsesi me faktin që autoritetet finlandeze kishin të drejtë të vlerësonin që në lidhje me J. dhe me M. ekzistonin rrethana që justifikonin marrjen e tyre nga kujdestaria e kërkuesve pa një këshillim paraprak. Në mënyrë të veçantë, i takonte autoriteteve finlandeze të vendosnin që, përpara fillimit të zbatimit të çdo mase kujdestarie, ishte ndërmarrë një vlerësim i kujdesshëm i impaktit të masës së kujdestarisë së propozuar kërkuesve dhe fëmijëve si dhe i të gjitha mundësive të tjera për vendosjen e fëmijëve në kujdes publik.

8. Gjykata e gjeti të arsyeshëm besimin e autoriteteve që në qoftë se K kishte qenë paralajmëruar për synimin e autoriteteve për t'ia marrë qoftë

M. qoftë fëmijën që pritej të lindte J., mund të kishte pasur pasoja të dëmshme për të dhe për fëmijën. Dukej gjithashtu i arsyeshëm vlerësimi i autoriteteve sipas të cilit T nuk do të kishte qenë në gjendje i vetëm që të merrej me të sëmurën mendore K, fëmijën që pritej J. dhe me M. pjesëmarrja vetëm e T. në procesin e vendim-marrjes nuk ishte një zgjidhje realiste për autoritetet pasur parasysh marrëdhënien e ngushtë ndërmjet kërkuesve si dhe mundësinë reale të shkëmbimit të informacioneve ndërmjet tyre.

9. Megjithatë, marrja e një fëmije të sapo-lindur në kujdes publik në momentin e lindjes së tij ishte një masë tejet e rëndë. Duhej të ekzistonin arsye tepër të forta që një foshnjë të mund të merret fizikisht nga kujdesi i nënës së tij në kundërshtim me dëshirën e kësaj, menjëherë pas lindjes dhe si pasojë e një procedure në të cilën as ajo dhe as personi që bashkëjetonte me të nuk kishin marrë pjesë. Nuk doli që arsye të tilla të ekzistonin. Autoritetet ishin në dijeni për lindjen e pritshme të J muaj më përpara si dhe për problemet mendore të K.-së, kështu që situata nuk ishte urgjente nga pikëpamja e paparashikueshmërisë së saj. Qeveria Finlandeze nuk kishte vlerësuar dhe as propozuar mundësi të tjera të mbrojtjes së J. nga rreziku i vuajtjeve fizike nga ana e K.-së.

10. Kur merret një masë e tillë drastike e cila menjëherë e privon një nënë nga fëmija i saj i sapo-lindur, u del për detyrë autoriteteve shtetërore që të shqyrtojnë nëse janë të mundshme ndërhyrje të një shkalle më të lehtë në jetën familjare në një moment kaq kritik të jetës së prindërve me fëmijët e tyre. Arsyet në të cilat u bazuan autoritetet ishin të rëndësishme por jo të mjaftueshme për të justifikuar ndërhyrjen serioze në jetën familjare të kërkuesve. Edhe duke mbajtur parasysh hapësirën e vlerësimit të autoriteteve shtetërore, Gjykata arriti në përfundimin se urdhrat emergjentë të kujdestarisë në lidhje me J dhe metodat e përdorura në vënien në zbatim të këtij kujdesi nuk ishin në përpjesëtim me qëllimin e ndjekur. Pra, megjithëse kishte pasur një "nevojë" për të marrë disa masa paraprake për të mbrojtur J., ndërhyrja në jetën familjare të kërkuesve nuk mund të shihej sikur kishte qenë "e nevojshme" në një shoqëri demokratike.

11. Vlerësime të ndryshme u bënë në lidhje me M. Autoritetet kishin të drejtë të ishin të shqetësuar në lidhje me aftësinë e K-së, edhe e ndihmuar nga T., që të vazhdonte të kujdesej për familjen e saj në një mënyrë normale edhe pas lindjes së fëmijës së saj të tretë. M. po tregonte shenja shqetësimi dhe kështu që kishte nevojë për një kujdes të veçantë. Urdhrat emergjentë të kujdesit në lidhje me të nuk mund të kishin të njëjtat pasoja ndaj jetës familjare të kërkuesve si ato të marra në lidhje me J.. M. kishte qenë veçuar fizikisht nga familja e tij si rezultat e vendosjes së tij vullnetare në një shtëpi fëmijësh. Mosmarrja pjesë e T. dhe K. në procesin e vendim-marrjes ishte e kuptueshme në kuadrin e mosprovokimit të një krize në familje përpara ngjarjes stresuese të lindjes së J.. Autoritetet shtetërore kishin të drejtë pra ta konsideronin të nevojshme marrjen e masave të jashtëzakonshme, për një periudhë të kufizuar kohe, në interes të M.

b) *urdhrat normale mbi kujdestarinë*

12. Duke pasur parasysh që detyra parësore e autoriteteve ishte mbrojtja e interesave të fëmijës, Gjykata nuk kishte arsye që të dyshonte që autoritetet ishin në gjendje që të mund të vlerësonin se vendosja e fëmijëve në kujdes publik duke filluar nga 15 korriku 1993 dhe në një shtëpi fëmijësh duke që nga fillimi i vitit 1994 ishte më e preferueshme se sa vazhdimi i masave të kujdestarisë normale ose të masave të tjera të ngjashme. Nuk mund as të thuhet, nga ana tjetër, se urdhrat normalë mbi kujdestarinë ishin vënë në zbatim me ndonjë nxitim të veçantë ose në një mënyrë jo të zakonshme. Për më tepër, kërkuesit kishin marrë pjesë në mënyrë të plotë në procesin e vendim-marrjes të urdhrave normalë të kujdestarisë dhe në këtë mënyrë interesat e tyre ishin mbrojtur në mënyrë të përshtatshme.

- Pretendimi për mosmarrjen e masave të duhura për bashkimin e familjes

13. Gjykata kujtoi parimin themelor se kujdesi publik i fëmijës duhet që në parim të shihet si një masë e përkohshme, që duhet të marrë fund sa më shpejt që këtë ta lejojnë rrethanat. Çdo masë që synon të vërë në zbatim një kujdes të tillë të përkohshëm duhet të jetë në përputhje me qëllimin final të ribashkimit të prindërve natyrorë dhe fëmijës. Detyrimi pozitiv për të marrë masa për të lejuar ribashkimin familjar sa më shpejt që ky të jetë logjikisht i mundur bëhet gjithnjë e më i ndjeshëm me kohëzgjatjen e periudhës së kujdestarisë, me kusht që ky detyrim duhet të jetë në balancë me detyrimin për të vlerësuar interesin më të mirë të fëmijës.

14. Gjykata vuri në dukje se nuk ishin bërë disa vlerësime me qëllim që të vlerësohej nëse kërkuesit do të ishin në gjendje të merreshin me J. dhe M.. Ose, gjithsesi mund të thuhet se ato nuk arrinin të përbënin një përpjekje serioze dhe të fortë për të lehtësuar ribashkimin familjar. Minimumi i pritshëm nga ana e autoriteteve ishte ai që ato të analizonin situatën herë pas here, për të parë nëse ka pasur ndonjë përmirësim në situatën familjare. Mundësitë e ribashkimit do të zvogëloheshin dhe eventualisht do të zhdukeshin në qoftë se prindërit biologjikë dhe fëmijët e tyre nuk do të lejoheshin fare të takonin njëri tjetrin, ose ta takonin aq rrallë sa të mund të krijohej ndërmjet tyre një lidhje e natyrshme. Kufizimet dhe ndalimet e vendosura ndaj kërkuesve në lidhje me mundësinë e tyre për të takuar fëmijët më tepër e penguan sesa e ndihmuan ribashkimin e mundshëm të familjes. Në këtë çështje, ishte vërtet i çuditshëm qëndrimi negativ jashtëzakonisht i vendosur nga ana e autoriteteve. Për këto arsye kishte një shkelje të Nenit 8 në këtë kuadër.

- Kufizimet dhe ndalimet e takimeve

15. Për aq sa kërkesa në lidhje me kufizimet e takimeve mbulohej nga konstatimi i një shkeljeje të Nenit 8 si rezultat i mosmarrjes së hapave të mjaftueshëm për ribashkimin e familjes së kërkuesve, nuk ishte e nevojshme për Gjykatën që të shqyrtonte masat e kundërshtuara si një burim i një shkeljeje më vete. Duke pasur parasysh situatën konkrete, përfshirë edhe periudhën pas dhënies së vendimit fillestar të Gjykatës (nga Dhoma), Dhoma e Madhe arriti në të njëjtin përfundim si edhe Dhoma. Duke vlerësuar gjendjen e fëmijëve gjatë periudhës së fundit vlerësimi i autoriteteve në lidhje me nevojën e kufizimit të takimeve nuk përbënte shkelje të Nenit 8 § 2.

B. Në lidhje me Nenin 13

16. Dhoma e Madhe nuk pa ndonjë arsye që të mbështetej në konstatimet e lartpërmendura të Dhomës në lidhje me këtë Nen.

C. Në lidhje me Nenin 41

17. Dhoma e Madhe la në fuqi vendimin e Dhomës në lidhje me akordimin secilit prej kërkuessve 40 000 marka finlandeze si shpërblim i drejtë për dëm jo-material. Ajo la gjithashtu në fuqi akordimin që bëri Dhoma në lidhje me shpenzimet dhe pagesat gjyqësore prej 5 190 markash finlandeze, por akordoi edhe një shumë tjetër prej 60 000 markash finlandeze për procedurat përpara Dhomës së Madhe.

III. Koment

18. Më 1 nëntor 1998, Protokolli 11 i Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut futi procedurën e re për vlerësimin e kërkesave përpara Gjykatës. Çështjet që deklarohen si të pranueshme tani merren në shqyrtim nga një Dhomë e Gjykatës e përbërë nga shtatë gjyqtarë. Një Dhomë mund të vendosë të tërhiqet nga juridiksioni në favor të Dhomës së Madhe ose të vendosë vetë në lidhje me çështjen. Një vendim i një Dhome të Gjykatës bëhet përfundimtar veçse tre muaj pas dhënies së tij. Gjatë këtij afati palët kanë të drejtë të kërkojnë që çështja t'i kalohet për shqyrtim Dhomës së Madhe, në bazë të Nenit 43 të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut. Pjesa më e madhe e kërkesave të tilla janë bërë nga ana e kërkuessve që kishin humbur përpara Dhomave. Dhe pjesa më e madhe e tyre kanë qenë refuzuar. Ankimi i K dhe T. kishte qenë gjykuar ndërkaq nga një Dhomë e cila kishte konstatuar shkelje të Nenit 8 të Konventës nga ana e qeverisë (e drejta për respektim të jetës familjare). Pas kësaj qeveria i kërkoj Dhomës së Madhe që ta rishqyrtonte çështjen dhe kjo kërkesë iu pranua. Ky është rasti i parë kur Dhoma e Madhe jep një vendim në vijim të kërkesës për të rishqyrtuar vendimin e ndonjëres nga Dhomat. Gjykata ka shfrytëzuar rastin në vendimin e saj për të theksuar dy parime në lidhje me rishqyrtimet në bazë të Nenit 43. Së pari, ajo do ta vlerësojë një çështje deri në masën që ajo është konsideruar si e pranueshme nga ana e një Dhome. Megjithatë Gjykata mund të vlerësojë edhe çështjet e pranueshmërisë që janë ngritur më parë, qeveria nuk mund të ngrejë pretendime të reja që nuk i kishte ngritur në fazën e pranueshmërisë përpara Dhomës. Së dyti, Gjykata mund të vlerësojë në këtë fazë çdo material të ri, dhe çdo argument ligjor që palët ngrenë në lidhje me të, por që ajo e vlerëson si të rëndësishëm për kërkesën e deklaruar ndërkaq të pranueshme.

19. Vendimi në lidhje me themelin në këtë çështje përbën një ndryshim rrënjësor në jurisprudencën e Strasburgut në lidhje me vendosjen e fëmijëve në kujdestari. Është çështja e parë në të cilën Gjykata ka konstatuar shkelje të Nenit 8 të Konventës në rastin e marrjes së një fëmije nga prindërit e tij kur autoritetet shtetërore kishin vlerësuar se një ndërhyrje urgjente ishte e nevojshme. Vendimi i 10 majit 2001 në lidhje me çështjen *TP dhe KM kundër Mbretërisë së Bashkuar*¹ kishte konstatuar se edhe një marrje e bazuar në një gabim fakti nuk ishte një shkelje në rrethana të tilla emergjente.

20. Vënia në lëvizje e procedurave emergjente që nuk lejojnë qoftë një kontroll efektiv gjyqësor të propozimeve të një organi administrativ, qoftë një pjesëmarrje të prindërve në procesin e vendim-marrjes cenon garancitë procedurale që përbëjnë, siç e ka theksuar Gjykata, pjesë thelbësore të Nenit 8². Këto garanci gjejnë zbatim edhe në fazën gjyqësore edhe në atë administrative të procedurave të kujdestarisë së fëmijës. Nuk ka rëndësi nëse procedurat emergjente janë përdorur për të përjashtuar autorizimin e mëparshëm gjyqësor, apo për të kërkuar miratimin e gjykatës për një plan emergjent me një paralajmërim në një afat të tillë që gjyqtari të mund të ketë pasur mundësi të kufizuar në dhënien e urdhrit të kërkuar për shkak të rrezikut të menjëhershëm që i kanosej fëmijës në qoftë se urdhri refuzohej. Gjykata i trajton këto çështje në mënyrë të tërthortë në këtë çështje. Kjo edhe për faktin se Neni 6, i cili mund të kishte pasur një vlerë të madhe në lidhje me çdo diskutim mbi karakterin e drejtë të procedurave, nuk u shfrytëzua nga kërkuarët K. dhe T.

¹ Vendim i përfshirë në këtë botim.

² Shih vendimet e saj në lidhje me çështjet *McMichael kundër Mbretërisë së Bashkuar*, të 24 shkurtit 1995, dhe *B kundër Mbretërisë së Bashkuar*, të 24 prillit 2001.